

Dag Solstad: Om ytringsfriheten

FOTO: KRISTIN SVORTE

MAN SKULLE TRO at en venstreorientert, opposisjonell forfatter ville ha vært blant de mest hardnakkede forsvarere av ytringsfriheten i sitt eget land. Ikke minst av egeninteresse, for historisk sett er det venstreorienterte forfattere som først og fremst blir rammet når ytringsfriheten blir strammet inn, eller helt fjernet. Men slik er det ikke for mitt vedkommende.

Jeg stiller meg helt likegyldig til ytringsfriheten, slik man naturlig gjør overfor selvfølgeligheter, og jeg er ikke i stand til å se for meg en framtid hvor det oppstår en situasjon hvor jeg blir fratatt retten til å ytre meg. Teoretisk sett kan jo selvsagt en slik situasjon oppstå, men da får vi bekymre oss over det når den situasjonen skulle oppstå, og det vil sikkert mine virkelige kollegaer i denne eventuelle framtida sikkert også gjøre. Jeg befinner meg her med min selvfølgelige ytringsfrihet. Det er andre trusler jeg er i stand til å se for meg, som berører meg som forfatter og samfunnsmenteske, og den viktigste og mest avgjørende av disse trusler er paradoksalt nok knyttet til ytringsfriheten, som et våpen rettet mot alt det jeg står for. Jeg frykter med andre ord konsekvensene av å dyrke ytringsfriheten som en hellig idé, som står over alle ideer, konsekvenser som allerede nå har vist sin ødeleggende kraft.

Jeg tenker ikke her først og fremst på at den hellige ideen ytringsfriheten nå er blitt det moralske våpen som skal berettigje at allianser mellom verdens rikeste land skal kunne bruke sin overlegne krigsmakt og økonomiske ressurser til å invadere og underlegge seg fattige og vanstyrte land og kulturer, det kan jeg bare iaktta, uten at det plager meg nevneverdig isolert sett, for jeg vet jo at hadde man ikke den hellige ytringsfrihet som påskudd, så ville man ha funnet på noe annet, og fått kanskje like stor oppslutning på hjemmebane for det. Selv er jeg for ytringsfrihet i alle land, uten at jeg kan si at det er det viktigste problemet i noen av de land som mangler den, men jeg gjentar at jeg skulle ønske ytringsfrihet ble innført i forbindelse med de helt nødvendige endringer som må skje i fattige land, men her er det ikke mye jeg kan gjøre fra eller til, uten å støtte det arbeidet Forfatterforeningen gjør for å få løslatt fengslede forfattere, og glede meg med dem når det lykkes. Nei, ytringsfrihetens ødeleggende kraft viser seg først og fremst når ytringsfriheten blir dyrket som en hellig idé i Norge, og i Vesten for øvrig. Da kan jeg ikke annet enn å protestere.

Jeg må tilstå at jeg føler meg ytterst ufri, ja åndelig kneblet, når jeg befinner meg ute i det offentlige rom nå, og observerer hvordan man i hysteriske ordelag er villig til å slå vakt om ytringsfriheten og verne våre umistelige verdier. Da er det jeg får lyst til å si: Ytringsfriheten er ikke umistelig. Den er et gode, men ikke et umistelig gode. Den trenger ikke å vernes i fredstid. I fredstid, slik som nå, i våre land, trenger den å bli angrepet på det skarpeste, slik at vi atter kan begynne å se klart, skjelne

mellom stort og smått, mellom viktig og uviktig, mellom det umistelige og likegyldige, kort sagt å snu opp ned på de verdier som ytringsfrihetens forkjempere har prøvd å presse på oss de siste 10-15 årene, ja faktisk før det var en eneste imam i våre land.

Jeg tilbringer så lite tid ute blant folk som mulig. Det er for ikke å bli åndelig kneblet, men beholde min åndelige salutt (*salute mentale* på italiensk). Jeg tilbringer helst tida i mitt (vårt) bibliotek. Der befinner det meste av det jeg trenger for å kunne puste fritt. Ikke misforstå meg, jeg trives i naturen også, så det er ikke i protest mot naturen at jeg sier at i mitt (vårt) bibliotek befinner det meste av det jeg trenger for å kunne puste fritt. Det er andre steder enn i naturen jeg ikke kan puste fritt. Og det er ute i samfunnet, eller Media, som det gjerne heter. Selv om jeg er velsignet med

” Jeg frykter med andre ord konsekvensene av å dyrke ytringsfriheten som en hellig idé, som står over alle ideer, konsekvenser som allerede nå har vist sin ødeleggende kraft ”

ytringsfrihet av første grad, så har jeg aldri kjent meg så ufri ute i media som i dag. Men i biblioteket kan jeg puste fritt. Endelig. Besinne meg, falle til ro, eller gruble som man også kan kalle det. Mitt (vårt) bibliotek er dekket av bøker fra gulv til tak, og det er høyt under taket. Bøkene står tett i tett i sine hyller, ja så tett at det hender at når jeg skal sette en bok inn igjen på plassen sin etter endt bruk, så må jeg bruke ganske lang tid før jeg får presset den inn igjen, noe som den boka, og de to på sidene av den, ikke har godt av, ja det hender at jeg må gi det opp, og erstatte den boka jeg nettopp har lest, med en annen og tynnere, men i den samme kategori og med forfatternavn på den samme bokstav. Den nye tar jeg fra vinduskarmene, eller et bord, og i det siste også fra en stol som midlertidig er tatt i bruk som oppstappingsplass for bøker.

Som man forstår er mitt (vårt) bibliotek overfylt av bøker. Men jeg (vi) er ikke i stand til å kvitte meg med noen, vi har forsøkt, men har ikke fått det til. De bøkene som er i biblioteket er umistelige. For oss. Jeg vil ikke påstå at de er umistelig for andre, det er de ikke. Om hundre år vil de aller fleste av dem utelukkende bli betegnet som kuriositeter, bøker som ingen har hørt om, men som en gang har betydd noe. For meg (for oss). Dette er et høyst privat bibliotek, og når jeg ovenfor skrev at jeg pleide å sitte i mitt lille bibliotek og besinne meg, så menes med det at jeg sitter i mitt lille bibliotek og tenker på det store biblioteket, det vi alle har en forestilling om, og som noen kanskje har sett i virkeligheten, for eksempel

i Praha eller Salamanca, og når jeg tenker det, da besinner jeg meg. Det er nok bøker i verden, tenker jeg. Den som har tenkt å skrive flere må virkelig besinne seg og overveie nøye og tankefullt om hvorvidt han (det vil i dette tilfelle si meg) har noe å tilføre det. Svaret er ikke umiddelbart gitt, tvert i mot, forekommer det meg. Hadde det ikke vært for det ustadige øyeblikkets uforsvarlige lyst til å utøve en stor bragd, ville svaret for mitt vedkommende ha vært et resignert nei. Det er altså naturlig strengt i mitt bibliotek. Man kan puste fritt her. Det er heller ikke så rart, for selv i mitt lille private bibliotek er det hundrevis, ja kanskje over tusen, bøker som står som ei påle i menneskehetens bevissthet. Fra Homer til Bulgakov. Fra Herodot til Sigmund Freud. Bøker som har overlevd århundrene. «Trykkefrihet bør finne sted».

Men ser vi, eller rettere tenker, nøyerer etter, vil man finne ut at flertallet av disse bøkene som har overlevd århundrene ikke har vært beskyttet av noen trykkefrihet. De fleste er skrevet i samfunn hvor det har hersket sensur, til dels hård sensur, med alvorlige konsekvenser for den forfatter som har forbrutt seg mot sensuren. Men likevel finnes de i mitt bibliotek i året 2008. De fleste av disse bøkene har aldri vært rammet av sensuren, selv om sensuren har vært til stede, som en trussel. Tvert imot, ofte har bøkene vakt tilfredshet, ja begeistring, i sin samtid, også hos dem som har bestyrt sensurinstansene, eller deres herrer, det er altså ikke såkalt farlige bøker det her er tale om, selv om de altså er blitt udødelige, dette sier jeg for å minne om at også såkalte ufarlige bøker kan ha sin verdi, ja sågar stå som ei påle i menneskehetens bevissthet hundrer av år etter at de utkom og behaget de samtidige diktaturer. Men også bøker som i sin tid ble rammet av sensuren og forbudt, ja til og med brent, finnes her. Hvordan er det mulig? Hvorfor greide man ikke å tilintetgjøre disse farlige og skadelige verkene? Det vet jeg ikke, men man har sikkert forsøkt, og det er et faktum at det ikke har lyktes. Historisk sett har i vår kultur kunsten og lærdommen seiret over de skiftende regimer som har dømt deres verker døde og maktesløse. Og seieren har vært total. Det har ikke lyktes makt-haverne å destruere ett eneste betydelig verk. I hvert fall ikke som vi vet om. Og hadde det skjedd, ville vi ha fått vite det, på en eller annen måte, gjennom myter og vandrehistorier. Men så vidt jeg vet, eksisterer det ikke noen slike myter om tilintetgjorte bøker. Alt tyder derfor på at selv i stater med nitid og årvåken sensur og forfølgelser, så har bøkene overlevd, de av dem som var av en slik verdi at ettertiden har funnet å ta dem med seg videre. De eneste historier om bøker som er blitt tilintetgjort for alltid, er dem om forfattere som har brent sine egne verker, i fortvilelsens galskap over at de ikke ble som de skulle ha blitt. (Unntak: Biblioteket i Alexandria, de påsatte brannene på 3–400-tallet).

Altså: Bøkene overlever, sensur eller ikke sensur. Forfatterne skriver, i både gode og dårlige tider, og ikke nødvendigvis bedre i dårlige tider, Shakespeare for eksempel, skrev i en relativt sett usedvanlig lykkelig tidsalder, skjønt noen trykkefrihet kunne han ikke påberope seg hvis det skulle ha blitt nødvendig. Og på 1800-tallet sitter de der alle sammen og skriver og skriver, ta Henrik Ibsen for eksempel. Han bor i München i Bayern på det meste av 1880-tallet, en stor by i det tyske keiserriket, som ble ledet av Preussen og rikskansler Otto von Bismarck. I 1881 kom *Gengangere* ut, rett nok kun på dansk-norsk i første omgang, men det ble straks utstedt et riksforbud mot å oppføre det offentlig. Ingenting tydet på at Ibsen brydde seg om det, verken i den ene eller andre retning, han verken skrøt av at han nå var blitt en forbudt forfatter eller raste over at han hadde blitt det. Det virket som han tok det med knusende ro, og fortsatte å sitte i München og skrive sine dramaer, ett hvert annet år, under preusseråndens regime. Slik han fortsatte med etter at han flyttet tilbake til Kristiania i 1891. Nå under et annet regime, Bernadottes, men nå også beskyttet av grunnlovens trykkefrihet, kunne man kanskje ha sagt, men jeg gjør det ikke. Ibsen så nok mer opp til Bernadotte-kongen enn til sin egen norske nasjons grunnlovsartikkel om trykkefrihet. Sørgelig, men sant.

”

Det er klart at mer humane henrettelsesformer og forbud mot bruk av tortur har betydd langt mer for vår sivilisasjon enn trykkefriheten

”

Man bør altså ikke overdrive trykkefrihetens betydning for dem som har skapt vår europeiske kulturs mesterverker, enten det er i skjønnlitteratur eller gjennom vitenskapelige avhandlinger. Det er klart at mer humane henrettelsesformer og forbud mot bruk av tortur har betydd langt mer for vår sivilisasjon enn trykkefriheten, selv om trykkefrihet er grunnlag for siviliserte reformer. Og det er som et slikt grunnlag vi bør se trykkefriheten og bekjenne oss til den. Ikke for dens betydning for det frie ordet i seg selv. Uten at det trykte ordet hadde vært en nødvendig forutsetning for å kunne fremme kritikk av gjeldende samfunnsregler og lover, som grusomme henrettelsesmetoder og utstrakt bruk av tortur, hadde det ikke vært noen spesiell stor sak å kjempe for trykkefrihet. Derfor skal man holde trykkefrihet og ytringsfrihet langt fra hverandre. Trykkefriheten er historisk sett en oppsiktsvekkende og påtvungen innrømmelse i Kongens navn. Gjennom den tilkjennegir Staten at den godtar kritikk av seg selv og

sine gjerninger. Trykkefriheten er altså en tilkjempet reform. Ytringsfriheten derimot, er makthavernes, og ikke minst deres tjeneres, egen feiring av at de ble påtvunget denne suksessrike reform. «Trykkefrihet bør finne sted». Hvor langt unna er ikke denne nøkterne setning fra den hysteriske idolisering av trykkefriheten som nå kalles ytringsfriheten, og som tyter gjennom veggene, fra avisene på dørmatta og gjennom røret fra TV-apparatet til min leilighet. Det er i hvert fall et faktum at det ene (den hellige ytringsfrihet) truer med å slå den andre (biblioteket) i hjel. Og her er det ikke snakk om noe vice versa. For det er ikke sant at det motsatte skjer, at det ene (biblioteket) truer med å slå det andre (den hellige ytringsfriheten) i hjel. I så fall er det tomme, ja latterlige trusler. Men jeg innrømmer at det er en ønskedrøm at det skulle forholde seg slik at biblioteket truer med å slå ytringsfriheten i hjel.

Akkurat denne ønskedrømmen skulle jeg gjerne ha sett virkeliggjort da jeg så en merkverdig TV-forestilling en vinterkveld i 2006. Det var et debattprogram etter at et lite kjent kristent ukemagasin hadde trykt Jyllandspostens Muhammed-karikaturer, og derved rotet også Norge inn i denne affæren. Redaktøren av dette kristne magasinet var til stede, og jeg trodde at nå skulle han sannelig svare for seg, for det som en hver uhildet iakttagere hadde sett på som en usedvanlig pløsete kristen pøbelstrek, sågar rettet mot folk av en annen religion enn hans egen. Det virket også som den kristne redaktøren hadde forberedt seg på det samme. Men TV-forestillingens ånd krevde noe annet. Det ble faktisk Norges utenriksminister som måtte svare for seg! Fordi han hadde sviktet ytringsfriheten. Det hadde seg slik at etter alt det raseri danske aviser og danske politikere hadde pådratt seg i muslimske land etter at Jyllandsposten hadde trykt disse dypt krenkende Muhammed-karikaturene, hadde Utenriksdepartementet – da også det norske magasinet sluttet seg til – utferdiget en instruks til ambassadene i muslimske land hvor de beklaget at tegningene hadde stått på trykk, men at Regjeringen ikke kunne gjøre noe med det, da den ikke har anledning til å bryte loven om ytringsfrihet. For det fikk han sannelig svare for seg! Og han svarte for seg, noe som ikke var lett. For tre av deltakerne i debatten hadde mottatt dødstrusler, eller trusler. Ja, det var faktisk fire som hadde mottatt dødstrusler, for på en enorm storskjerm dukket Shabana Rehman opp med New Yorks skyline, med hullet etter Twin Towers dekorativt i bakgrunnen, og fortalte at muslimene dreper og at i Vesten sover demokratiet. Slik ble debatten introdusert. Den befippte magasinredaktøren fikk mannen seg opp og sa at det at han selv hadde mottatt dødstrusler kunne han nok tåle, men at de to andre her i studio hadde mottatt det samme, og bare fordi de støttet ham, det kunne han ikke tolerere. De to

andre het Lars Gule, kjent som en ubøyelig forkjemper for Ytringsfriheten, samt Per Edgar Kokkvold, generalsekretær i Norsk Presseforbund, alltid klar til uttrykning hver gang den mest fundamentale av alle våre verdier er truet. (Senere i denne artikkel skal jeg vise Kokkvold i praksis, under en av hans utallige utrykninger.)

Etter slik å ha presentert ytringsfrihetens forkjempere med hver sin dødstrussel over hvert sitt hode, kunne debatten starte. Eller kunne den det? Var den ikke allerede over? For hvem kan debattere med folk som har en dødstrussel hengende over seg? Man kan kanskje delta i debatten, men vinne den? Mot folk som har en dødstrussel hengende over sitt hode. Nei, ikke faen. Og det vet selvfølgelig enhver som jobber i et TV-studio. Mot dette kan man innvende at dødstruslene var reelle og at det ville være feil ikke å ta dem opp. Og hva kan man innvende mot det igjen? Påpeke at det ikke var sikkert at disse dødstruslene var reelle, altså stille spørsmålstegn ved det? At det å motta trusler, til og med dødstrusler, ikke er helt uvanlig blant folk som opptrer i det offentlige rom? Nei, heller ikke det går an. Jeg, for eksempel, kunne ikke si, heller ikke i disse linjer, at personlig kjenner jeg flere som har mottatt trusler, sågar dødstrusler, ja, jeg har mottatt det selv, men selv ikke i disse linjer kunne jeg ha skrevet det, hvis jeg ikke hadde funnet denne lure måten å få sagt det likevel.

Scenariet var nå satt. De dødstruede presentert og derved tilstrekkelig hevet. Nå kan forestillingen begynne. Deltagere: Gule & Kokkvold og Utenriksministeren (i selve debatten deltok også en del personer som ikke støttet Gule & Kokkvolds synspunkter, men disse faller ut her, for nå er det ytringsfrihetens mest kompromissløse spydspisser som ikke er fornøyd med landets Utenriksminister det skal handle om). Scenariet er gjennomtenkt. Shabana Rehman dukker stadig opp på sin enorme stor-skjerm, og det virker som hun er der mer som del av scenografien enn som en debattant, eller kanskje det er riktigere å si at hun blir debattant i egenskap av å være rekvisitt. Programlederne er det ingenting å si på. De kan dette, og hva de selv måtte mene om for eksempel Lars Gule, det er ikke saka her. Saka er at de selv er en del av regien, den ureflekterte, men logiske dramaturgien, tidsånden om man vil, som lever våre liv her på TV. Til dette hører en bestemt måte å opptre på. Det fikk vi et godt eksempel på da Utenriksministeren omsider ble hovedpersonen i TV-ruta. Da fant den kvinnelige delen av programlederteamet å måtte avbryte Utenriksministeren tre ganger, hvorfor vites ikke, det var neppe av ond vilje, men hun gjorde som sagt det, sannsynligvis av hensyn til programmets kvalitet. Utenriksministeren er jo her for å svare for seg, om vaklevorenheten i det mest fundamentale av alle verdispørsmål, og da må han i demokratiets navn avbrytes tre ganger, ikke mindre, ikke mer.

Godt og vel halve programmet gikk med til å høre – og se! – Gule & Kokkvold varme opp, før Utenriksministeren ble hentet fram; for å pirre våre forventninger satt han foreløpig anonymt i panelet. Så vi visste hvor vi hadde dem da Utenriksministeren omsider ble hentet fram. For en utenforstående som meg kunne det være vanskelig å forstå hva dette fanatiske engasjementet for ytringsfriheten besto i, som gjør at man er villig til om nødvendig å rasere enhver fornuftig samtale med fremmede. For det sa de jo at de var villige til. De virket heller ikke selv så interesserte i å oppklare hva deres voldsomme engasjement bunnet i, man kan mistenke dem for at en slik forklaring eller oppklaring i seg selv ville innebære et knefall for udemokratiske krefter. I stedet framsto de som mestere i billig retorikk, eller slagord. Mange synes nok det er elegant, og det kan det kanskje være, men er det særlig opplysende? Det blir noe trettende i lengden, men siden de fikk holde på så lenge, så betyr nok det at det er jeg som er i utakt med TV-tittere flest. Jeg merket meg også at det kunne virke som de begge mente at det å ha en hellig ateistisk verdi er en verdi i seg selv, kanskje enda mer fundamental enn den fundamentale verdi de i utgangspunktet dyrket så engasjert. Slikt kan lett gi et slags ekstra-engasjement som dessverre så altfor lett kan slå ut i selvgodhet. Og det er ikke bra, siden språket de fører er formalisme av verste sort. De er så selv gode at det er umulig

å skrive at Gule & Kokkvold sier det eller det, eller at Gule & Kokkvold sa det eller det, nei, Gule & Kokkvold taler, ikke i tunger, men i feite honnørord om seg selv og det de står for. Stort sett var det variasjoner av Voltaires berømte ord om trykkefriheten, som at de (Gule & Kokkvold, egentlig Gule) ikke respekterte religioner, men forsvarte likevel religionenes rett til å uttrykke sine anskuelser, om de så skulle dø for det, men hvis han ikke døde så skulle han ha gleden av å knuse argumentene deres, og at de (Gule

Gule & Kokkvold taler, ikke i tunger, men i feite honnørord om seg selv og det de står for

& Kokkvold, egentlig Kokkvold denne gang) anså at selve lakmustesten på at man var en sann ytringsfrihetsskjemper var at man først og fremst gikk drabelig i striden for å forsvare retten til å forfekte meninger som man selv syntes var pyton. Det forekom meg at det var en lettelse at de ikke på dette tidspunkt gikk til angrep på den selvsamme Voltaire, som jo slettes ikke var noe godt forbilde for sin egen sentens, ivrig og stadig gjest hos enevoldskongen Fredrik 2. av Preussen som han var, da ville han ha fått gjennomgå for åpen scene på norsk TV, særlig av Gule, antar jeg.

Omsider ble Utenriksministeren hentet fram fra anonymiteten i panelet, og ble spurt, først av programlederne, om han kunne forklare seg. Det forsøkte Utenriksministeren. Han snakket godt for seg, syntes jeg, men det var opplagt at han ikke følte seg helt vel. Han begynte plutselig å rote seg bort i noen små bagateller, som forekom helt amatørmessig når man tok hensyn til at det var landets Utenriksminister vi satt og hørte på. Det var etter at han hadde karakterisert redaktøren av det kristelige magasinet handlemåte som en dumhet, at han ble litt tafatt, som om han satt og grunnet på, for seg selv, om han hadde gått for langt nå, at det kanskje var feil å si at en nordmann hadde begått en dumhet, særlig når det var snakk om ytringsfriheten, og imens så snakket han videre, og hørte seg selv si at det kristne magasinet som trykket Muhammed-karikaturene var et *lite* magasin, og han skyndte seg da å legge til, som om han så for seg at noen ville protestere, at det var jo et beviselig faktum, at dette var en liten trykksak. En slik tafatthet åpenbarte for meg at Utenriksministeren nå var plaget av den mest fundamentale av alle våre verdier, Ytringsfriheten. Men stemmen var fast og rolig, redegjørelsen uangripelig fra alle synsvinkler, bortsett fra én, men denne fomlingen ved bagateller røpet at Utenriksministeren inderlig skulle ha ønsket at han hadde sluppet å befinne seg i den situasjo-

nen han nå befant seg i, og det på grunn av den idioten fra det kristelige drittbladet. Og det hjalp nok ikke stort at jeg satt foran TV-apparatet og heiet på Utenriksministeren, og mente at han hadde gjort det eneste riktige i en, for Norge, beklagelig sak. Ja, ikke bare en beklagelig sak, men en pinlig sak. Og det er vel nettopp dette ordet ”pinlig” som preget Utenriksministeren, for det var jo ingen tvil om at det var vår idé om den ubegrensede ytringsfriheten som hadde satt Norge i denne pinlige situasjon. Både

”

En slik tafatthet åpenbarte for meg at Utenriksministeren nå var plaget av den mest fundamentale av alle våre verdier, Ytringsfriheten

”

på hjemme- og utebane. Han måtte balansere. Han kunne ikke si rett ut til den kristelige noksagten at han hadde skadet Norges sak, og at hvis det ble noen skade på noen av våre ambassader burde du egenhendig bli dømt til å betale for ødeleggelsene. Han kunne ikke si annet enn at i Norge har vi både ytringsfrihet, ytringsfrihet og ytringsfrihet, og derfor kunne han ikke få sagt hvor pinlig han syntes denne saka var, ikke minst fordi han selv var en helhjertet tilhenger av nettopp ytringsfriheten, må vi anta.

Gule & Kokkvold var ikke fornøyde med Utenriksministerens redogjørelse, særlig ikke Gule. Han sa at Utenriksministeren hadde opptrådt på en slik måte at man i Midt-Østen hadde oppfattet at han hadde beklaget Muhammed-tegningene. Han kunne vise til flere uttalelser fra sentrale aktører i Midt-Østen som viste det. Det var å svikte ytringsfriheten, ytringsfriheten, ytringsfriheten. Han beskyldte også Utenriksministeren for manglende solidaritet (der dukket omsider også dette honnørordet opp) med dem som var anklaget for blasfemi i Pakistan og blitt dødsdømt, og at Utenriksministeren, mellom oss sagt, og underforstått, var litt feig. Slik ble det talt blant ytringsfrihetens mest verdige representanter denne vinterkveld i 2006.

Men det mest oppsiktsvekkende ved deres opptreden var ikke deres tale, men deres uovervinnelige kroppsspråk. Det var nokså likt for dem begge, kanskje prøvde Kokkvold å dempe det litt ned, ikke mye, men litt, slik at han kunne framstå med en slags uvøren, jovial framtoning. Men selv ikke han kunne skjule et såre tilfreds uttrykk hver gang han hadde avsluttet en av sine nokså abstrakte lovtaler til Ytringsfriheten, og la hodet uovervinnelig tilbake. Akkurat som Gule. Og helt mot slutten av sendingen hadde de sannelig fått med seg en tredjemann også. En som hadde lagt seg til

nøyaktig den samme selvforføyd framtoningen, en mann som ikke hadde hatt den da han ankom sendingen, og som sannsynligvis hadde gruet seg svært til den kommende timen: Redaktøren i det langt fra betydningsløse kristne magasinet som så tappert hadde stridd den gode strid, og som nå kunne lene seg tilfreds bakover, akkurat som Gule og Kokkvold.

Livet er sannelig blitt surrealistisk! Ikke minst som TV-titter. Jeg må virkelig si at jeg ikke føler meg hjemme i all den surrealisme som vi daglig blir utsatt for. Surrealisme er for kunstnere, ikke for journalister og politikere! Når surrealismen overtas av journalister og politikere blir det uutholdelig for andre. Slik som Romerriket må ha vært for dem som hadde høyere verdier enn å gå i Colosseum og bli underholdt.

Det var lettere før. For en opposisjonell i dette samfunnet. Under den kalde krigen. Man skrek ikke så høyt opp om ytringsfriheten da. Ikke på hjemmebane i hvert fall. Man var klar over at ytringsfriheten kunne misbrukes, og at det var venstresida som eventuelt var i stand til det. Derfor overvåket man dem. Som kompensasjon for det slapp man å bli tutet ørene fulle fra Kokkvold & co om at de ville dø for retten til at jeg skulle få skrive det jeg ville. Takk og pris.

Seierherrene fra den kalde krigen har nå gått amok, i ytringsfrihetens navn. Det er greit, også for meg, at kommunismen er blitt nedkjempet, det er jo et faktum, men hvorfor må seierherrenes rus så til de grader gå utover den opplyste allmennheten? Man må jo virkelig ta seg sammen for ikke å miste sin forstand.

”

Jeg må virkelig si at jeg ikke føler meg hjemme i all den surrealisme som vi daglig blir utsatt for. Surrealisme er for kunstnere, ikke for journalister og politikere!

”

For bare å se på Kokkvold & co er en trussel mot ens egen forstand. Ser jeg det jeg ser? Nei, jeg ser ikke det jeg ser? At han forsvarer det ene svineriet etter det andre. Og med den sjølgodheten! Utstyrt med Voltaire-mantraet sitt. Det høres fint ut, men hvordan fungerer det i praksis? Når har Kokkvold egentlig grepet sitt åndelige sverd og kastet seg inn i striden, i sin innbilte kamp på liv og død, for noe det virkelig var verdt å støtte?

Kanskje i sin kamp for Se og Hør. Ifølge sitt eget generelle utsagn om at det aller viktigste med ytringsfriheten er at man først og fremst må kjempe for den når de ytringer som blir angrepet også er av en slik art at en selv er

sterkt i mot den. Da er man blitt ytringsfrihetens ridder av 1. klasse, ifølge eget utsagn, så vidt jeg kan forstå. Og en slik ridder av 1. klasse er Per Edgar Kokkvold. Han tar de utstøttes parti, de mest foraktede, og forsvarer dem. Slik som når Se og Hør har tatt bilder fra vielsen mellom et kjent norsk kunstnerpar, mot deres egen uttrykkelige vilje, noe Se og Hør ikke brød seg om, men brøyt seg inn i en privat seremoni, som for de fleste er en svært personlig begivenhet, som nå ble fullstendig ødelagt av Se og Hørs invadering i andres privatliv. For en foraktelig handling! Det mener sannsynligvis Per Edgar Kokkvold også. Men er det ikke her snakk om ytringsfriheten? Jo visst. Ja, da må alle andre hensyn vike. Per Edgar Kokkvold tar på seg sin surrealistiske rustning og truer vår allmenne forstand.

Det er mulig Per Edgar Kokkvold tror han forsvarer et ynkelig offer. Men Se og Hør er ikke et ynkelig offer, Se og Hør er en ynkelig makthaver. Vår bolde ridder opptrer i virkeligheten som makthavernes informatør. Han informerer oss alminnelig dødelige om hvordan vi skal forholde oss til våre mest Universelle Vestlige verdier. Enten vi vil eller ikke. Ta denne testen! Tar du den så tar du alt, da kan du danse på tribunene og ta bølgen på Colosseum. Men for oss som ikke tar denne testen, så åpenbarer dette noe helt annet. Og det er at når makthavere settes i forbindelse med den mest ubeherskede ytringsfrihet, så er det ikke det politiske system og politikerne som er makthaverne. For det er ikke politikerne som styrer den ukrenkelige ytringsfriheten, de må tvert i mot være nøye på å vise at de selv lar seg styre av den. Nei, når det gjelder den hellige ytringsfrihet er makthaverne den grådige kapital. Dit er vi kommet.

Saka Lillo-Stenberg/Sæther versus Se og Hør har vært oppe i to rettsinstanser, og begge endte med domfellelse av Se og Hør. Den er nå anket til Høyesterett, og jeg er ikke helt sikker på at Høyesterett vil opprettholde dommen som er avgitt i de to tidligere rettsinstanser. Dit er vi kommet. Grunnen er at Høyesterett er bevisst følsom for «Tidsånden», som den kaller folkets rettsfølelse, som kan endre seg med tida. Hvis Høyesterett

” Se og Hør er ikke et ynkelig offer, Se og Hør er en ynkelig makthaver ”

kommer til at en slik dom krenker folkets oppfattelse av ytringsfriheten, vil den kunne oppheve dommen i de lavere rettsinstanser. Dersom de hører på pressen gjør de nok det. Dagbladet har allerede protestert mot dommen, på lederplass. Det vil ikke forbause meg om flere redaktører vil

følge opp. Det som imidlertid ville forbause meg er om noen redaktører støttet dommen. I så fall tror jeg vedkommende ville få en vanskelig framtid i næringen. Dit har vi kommet.

I sin leder i Dagbladet tar lederskribenten opp en bestemt konsekvens hvis dommen blir stående. Avisa påstår at Lillo-Stenberg/Sæther tilhører et lite mindretall av såkalte kjendiser som føler seg krenket av at Se og Hør trenger seg inn i deres bryllup, etter at de hadde fått avslag. For den store majoritet av kjendiser forholder det seg helt motsatt. De vil mer enn gjerne selge sine bryllup til høystbydende. Men hvis dommen blir stående og pressen må ha tillatelse på forhånd, så vil prisen på å dekke kjendisenes brylluper stige, og gjøre at flere presseorganer ikke vil ha råd til å være med i kampen om å være til stede. Besynderlig argumentasjon. Så åpenhjertet! Her blir vi fortalt at det hele dreier seg om bunnlinja. Pressen som så brutalt både vokter og utøver Ytringsfriheten kan nå ta seg den frihet åpent å innrømme hvordan hele henger sammen. Innskrenkningen av ytringsfriheten kan gå utover bunnlinja. Dagbladets leder minner oss faktisk på at medier i dag er mediebedrifter, som eies av store mediehus, det er stor-kapitalistiske virksomheter hvor ytringsfriheten bør tjene bunnlinja. Det forbausende er at det er nødvendig å minne oss om det. For vi, meg selv inkludert, glemmer det når vi snakker om media. Da snakker vi om dem som det skulle være organer for viktige meninger, umistelige for dem som bringer dem til torgs. Men det er det lenge siden det var. Orkla har ingen mening som er umistelig. Kommer det et godt bud på Orkla, slår man til, det er meningen med Orkla. Sannsynligvis har vi beveget oss inn i en virkelighet som vil vare i flere hundre år, og hva skal vi gjøre mens vi venter på at det skal ta slutt?

Kanskje begynne med å avglorifisere ytringsfriheten? I hvert fall vi som er anti-kapitalister. Vi bør gå til kildene og kreve trykkefriheten gjeninnført. Trykkefrihet bør finne sted. Det er grunnloven i enhver fornuftig bestrebelse.

Men det skal ikke bli lett. For nylig vedtok et enstemmig Storting å ta ut Grunnlovens bestemmelse om at det er forbudt å forhåne fremmede staters flagg. Man tok det altså ut, ikke inn. Nå er det fullt lovlig å brenne fremmede staters flagg. Hvordan er det mulig. Jo, hensynet til ytringsfriheten gjorde det ikke bare mulig, men også nødvendig. Gjorde at folk fra Kristelig Folkepart, SV, Høyre, Senterpartiet ga sitt rungende ja til at nå var det fritt fram for å brenne det amerikanske flagget hvis man følte for det. Eller brenne flagget til Kina, eller Russland, hvis det var det man følte for. Tror det enstemmige Stortinget selv på det det har vedtatt? Det gjør

• • • • •
DAG SOLSTAD
FØDT: 1941
FORFATTER

de selvsagt ikke. Hvis George W. Bush skulle komme på offisielt besøk, så er det ikke bare å stille seg opp utenfor den amerikanske ambassaden og brenne små og store amerikanske flagg. For en slik demonstrasjon ville aldri bli tillatt, og det ville bli lagt en jernring rundt alle de stedene president Bush ville oppholde seg de dagene, eller timene, statsbesøket skulle vare. Nøyaktig det samme ville skje ved et kinesisk statsbesøk, eller russisk. Det er nemlig ordensmakta som bestemmer om, hvor og når det skal demonstreres her til lands. Å ta ut paragrafen om forbud mot å håne

“

At anti-kapitalister kunne stemme for det viser den tanketomhet som inntreffer i hjernen til dagens anti-kapitalister med en gang noen framsier mantraet: Husk yrtringsfriheten

”

fremmede staters flagg har utelukkende symbolfunksjon. En glorifisering av yrtringsfriheten som ville ha virket som en internasjonal fornærmelse hvis man skulle ha tatt det bokstavelig. At anti-kapitalister kunne stemme for det viser den tanketomhet som inntreffer i hjernen til dagens anti-kapitalister med en gang noen framsier mantraet: Husk yrtringsfriheten. Da blir man flate. Da glemmer man at man stemmer for tomme ord. De eneste som vil ha glede av at yrtringsfriheten atter en gang har brutt ned en skranke av trykkefrihetens begrensninger, er anti-muslimene. Avhengig av de politiske konjunktorene kan de få tillatelse til å holde demonstrasjoner på for eksempel Grorud Torg, langt unna statsbesøk, politikere og andre prominenser, men omgitt av muslimske innvandrere og bevoktet av yrtringsfrihetens forkjempere, eller yrtringsfrihetens geriljasoldater, som man i denne sammenheng bør betegne dem som, de utsendte mediemedarbeiderne, og under disse demonstrasjonene kan man brenne flagg, Jemens flagg, Pakistans flagg, Palestinas flagg, Irans flagg, inntil det forutbestemte helvete bryter løs. Altså: Denne paragrafendring som, hvis den var ment bokstavelig, ville ha vært en diplomatisk skandale, kan ikke få noen annen betydning enn eventuelle raseopptøyer på Grorud, alt avhengig av ordensmaktas skjønn – og lune. ●

Oslo 29. februar 2008